

PATĒRĒTĀJU TIESĪBU AIZSARDZĪBAS CENTRS

16.01.2024.

Nr. 3

*Vadlīnijas**

**PATĒRĒTĀJU SPĒJAS ATMAKSĀT KREDĪTU
NOVĒRTĒŠANAI KREDĪTU DEVĒJIEM, KAS
SNIEDZ KREDITĒŠANAS PAKALPOJUMUS
PATĒRĒTĀJIEM**

RĪGA

*Šis dokuments nav oficiāla tiesību normu interpretācija, bet ir Patērētāju tiesību aizsardzības centra kā uzraudzības iestādes
viedoklis par tiesību normu interpretāciju.

Ievads

Saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma (turpmāk – PTAL) 8.panta 4.¹, 4.² un 4.⁴ daļu pirms patērētāja kreditēšanas līguma noslēgšanas kredīta devēja pienākums ir izvērtēt patērētāja spēju atmaksāt kredītu. Šo vadlīniju mērķis ir izskaidrot pamatprincipus labai praksei patērētāja maksātspējas izvērtēšanā, kā arī sniegt ieteikumus par informāciju, kāda izmantojama, vērtējot patērētāja maksātspēju.

Šīs vadlīnijas nav oficiāla tiesību normu interpretācija, bet ir Patērētāju tiesību aizsardzības centra kā uzraudzības iestādes viedoklis par tiesību normu interpretāciju un sniedz ieteikumus labas prakses īstenošanai. Vadlīnijas izstrādātas, ņemto vērā aktuālo Eiropas Savienības tiesas judikatūru par Direktīvas 2008/48/EK interpretāciju un Eiropas Banku iestādes (EBI) pamatnostādnes¹ par aizdevumu iniciēšanu un uzraudzību, kas izdotas saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1093/2010 16. pantu.

Pienākums izpildīt PTAL noteiktās maksātspējas izvērtēšanas prasības attiecas uz visiem kredīta devējiem, kas slēdz kreditēšanas līgumus ar patērētājiem.

Vadlīniju apstiprināšanas un publicēšanas datums nav saistīts ar maksātspējas izvērtēšanas pienākuma stāšanos spēkā datumu – arī pirms šīm vadlīnijām uz kredīta devējiem bija attiecināms PTAL noteiktais pienākums izvērtēt patērētāja spēju atmaksāt kredītu, pamatojoties uz pietiekamu informāciju par konkrēto patērētāju.

I. Vispārīgie principi

1. Patērētāja maksātspējas izvērtēšanas mērķis ir nodrošināt to, lai ar patērētāju tiek slēgti tikai tādi kreditēšanas līgumi, kuros paredzētās saistības patērētājs visticamāk spētu izpildīt².

2. Lai nodrošinātu vienveidīgu, efektīvu un taisnīgu kredītu piešķiršanas procesu patērētājiem, kredīta devējs izstrādā un apstiprina patērētāja kreditēšanas pakalpojumu sniegšanas iekšējās kārtības, kur nosaka kredītu piešķiršanas kārtību, izsniegto kredītu uzraudzības kārtību, kā arī patērētāju spējas atmaksāt kredītu izvērtēšanas kārtību. Kārtībā (-ās) iekļauj kredīta devēja piedāvātos kredītu veidus, kā arī nosaka mērķus, kādiem katrs konkrētais kredīta veids ir vai nav piemērots, nodrošinot, ka netiek veicināta bezatbildīga aizņemšanās. Apstiprinātās kārtības regulāri pārskata.

3. Patērētāju spējas atmaksāt kredītu izvērtēšanas kārtībā nosaka detalizētu maksātspējas izvērtēšanas procedūru, atbilstoši konkrētā kredīta veida vai veidu specifikai, kas ietver vismaz šādas darbības:

3.1. pietiekamas informācijas saņemšana/iegūšana par patērētāja finansiālo stāvokli (ienākumi un izdevumi), parādsaistībām un kredītvēsturi;

¹ [Final Report on GL on loan origination and monitoring COR LV.docx \(europa.eu\)](#)

² PTAL 8.panta (4^a) daļa

- 3.2. iegūto datu analīze, novērtējot patērētāja spēju atmaksāt kredītu, iespējamos riskus, kā arī konkrētā kredīta veida piemērotību patērētāja finansiālajai situācijai;
- 3.3. lēmuma pieņemšana par kredīta piešķiršanu vai atteikumu piešķirt kredītu.
4. Izstrādājot maksātspējas izvērtēšanas procedūru, kredīta devējs paredz rīkoties godīgi, taisnīgi, pārredzami un profesionāli, ņemot vērā patērētāja tiesības un intereses, atbilstoši vispāratzītai godīgai tirgus praksei un labas ticības principam³.
5. Patērētāja spējas atmaksāt kredītu izvērtēšana kredīta devējam jāveic pirms katra patērētāja kreditēšanas līguma (tai skaitā pārjaunojuma) noslēgšanas vai esošā kreditēšanas līgumā piešķirtās kredīta summas būtiskas palielināšanas⁴. Izvērtējot, vai kredīta summa tiek būtiski palielināta, ņem vērā arī atsevišķus kredīta summas palielināšanas gadījumus (pat, ja tie katrs atsevišķi ir nebūtiski), ja tie kopsummā uzskatāmi par kredīta summas būtisku palielinājumu.
6. Patērētāja spējas atmaksāt kredītu izvērtēšanu veic, balstoties uz informāciju par patērētāja ienākumiem un izdevumiem, kā arī citiem finansiāliem un ekonomiskiem apstākļiem, kas ir nepieciešama, pietiekama un proporcionāla kredīta veidam un apjomam.
7. Kredīta devējs ir tiesīgs piešķirt patērētājam kredītu tad, kad ir pārliecinājies par patērētāja spēju atmaksāt kredītu noteiktajā termiņā, šim nolūkam neuzņemoties papildus finansiālas saistības, neieķīlājot savu īpašumu (papildus līgumā paredzētajam) un spējot izpildīt savas esošās saistības.
8. Kredīta devējs dokumentē (tai skaitā elektroniski) un saglabā informāciju, uz kuru balstīts izvērtējums par patērētāja spēju atmaksāt kredītu, vismaz līdz patērētāja saistību pilnīgas izpildes brīdim, izņemot gadījumus, kad normatīvajos aktos noteikts ilgāks termiņš dokumentācijas uzglabāšanai.

II. Pietiekamas informācijas saņemšana par patērētāju un tā finansiālo stāvokli

9. Kredīta devējs veic pasākumus, lai iegūtu patiesu un pietiekamu informāciju par patērētāja ienākumiem⁵, patērētāja ienākumu vēsturi, patērētāja izdevumiem, apstākļiem, kas var ietekmēt patērētāja ienākumu izmaiņas. Informāciju, kas nepieciešama patērētāja spējas atmaksāt kredītu izvērtēšanai, var iegūt no patērētāja (piemēram, bankas konta izraksts), kredītinformācijas birojiem, Kredītu reģistra vai citām saskaņā ar normatīviem aktiem izveidotām datubāzēm/ avotiem (Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras informācija par sociālās apdrošināšanas iemaksām un apdrošināšanas periodiem, Valsts ieņēmuma dienesta izziņa par kredīta ņēmēja ienākumiem).
10. Ņemot vērā informāciju, kas tiek iegūta no patērētāja, kredīta devējs novērtē iegūtās informācijas ticamību un nepieciešamības gadījumā pārliecinās par tās

³ PTAL 8.panta piecpadsmitā daļa

⁴ PTAL 4.¹ un 4.² daļa

⁵ PTAL 8.panta piektā daļa

patiesumu, piemēram, salīdzinot informācijas atbilstību citai neatkarīgi pārbaudāmai informācijai.

11. Patērētāja spējas atmaksāt kredītu izvērtēšanai nepieciešamās informācijas apjoms var būt atšķirīgs atkarībā no konkrētā kreditēšanas pakalpojuma raksturlielumiem, piemēram, kredīta veida, kreditēšanas līguma atmaksas termiņa vai atmaksas veida (atmaksa ar aizdevuma atmaksas grafiku vai atmaksa vienā maksājumā), kredīta devēja un patērētāja līdzšinējās sadarbības, kā arī citiem apstākļiem.

12. Atkarībā no kredīta veida var izmantot šādu (bet ne tikai) informāciju:

12.1. patērētāja ienākumu (gan pamata ienākumu, gan papildienākumu) avots un ienākumu apmērs – informācija par patērētāja darbavietu, stāžu, amatu, nodarbinātības veidu, ienākumu apmēru un regularitāti, kā arī paredzamām izmaiņām (piemēram, pensijas vecuma sasniegšana);

12.2. patērētāja esošās kredītsaistības, tai skaitā esošo kredītmaksājumu apmērs mēnesī (kredītiestādēs un nebanku kreditēšanas pakalpojumu sabiedrībās);

12.3. patērētāja kredītvēsture;

12.4. patērētāja personiskās vai mājsaimniecības izmaksas (ja, piešķirot kredītu, tiek ņemti vērā patērētāja mājsaimniecības kopējie ienākumi): informācija par īres maksas apmēru, maksājumu par pakalpojumiem, kas saistīti ar dzīvojamās telpas lietošanu, izdevumu par apgādībā esošām personām apmēru, telekomunikācijas pakalpojumu izmaksām, transporta izdevumiem, u.c. izmaksām. Šo izmaksu noteikšanai, kredīta devējs var izmantot savu metodiku un aprēķinus, kas balstīti uz vidējiem patērētāju izdevumiem valstī katrā no izdevumu grupām;

12.5. patērētāju raksturojošas pazīmes – vecumu, nodarbošanās veidu, izglītības līmeni, ģimenes stāvokli u.c. veida informācija, kas raksturo patērētāja individuālo situāciju vai tā individuālās pazīmes, un kura var palīdzēt kredīta devējam precīzāk izvērtēt patērētāja spēju atmaksāt ar kreditēšanas līgumu uzņemtās saistības.

13. Kredīta devējs iekšējā kārtībā ietver (ja nepieciešams, katram kredīta veidam) un pirms patērētāja kreditēšanas līguma noslēgšanas skaidri un saprotami norāda patērētājiem, kāda informācija un neatkarīgi pārbaudāmi pierādījumi patērētājam ir jāiesniedz, lai izvērtētu spēju atmaksāt kredītu, un šīs informācijas iesniegšanas termiņu. Kredīta devējs kredīta pieteikumu sagatavo tā, lai pieprasītā informācija patērētājam būtu skaidri saprotama un nepārprotama. Iegūstot nepieciešamos datus no patērētāja, kredīta devējs rakstveidā vai izmantojot patstāvīgu informācijas nesēju informē patērētāju par viņa pienākumu sniegt precīzu un patiesu informāciju.

14. Kredīta devējiem ir pienākums ar kredītinformācijas biroju starpniecību savstarpēji apmainīties ar ziņām par patērētāju vai galvinieku, to saistībām un saistību izpildes gaitu apjomā, kas ir pietiekams izvērtējuma veikšanai.⁶

⁶ PTAL 8.panta 4.⁷ daļa

Ja kredīta devēja rīcībā ir aktuālā informācija no kredītinformācijas biroja, vai arī, ņemot informāciju no citām datu bāzēm par patērētāja saistībām un kredītvēsturi, izriet, ka kredīts patērētājam ir jāatsaka, tad kredīta devējam nav pienākums papildus atkārtoti veikt pārbaudi par patērētāja saistībām ar kredītinformācijas biroja starpniecību.

III. Patērētāja finansiālā stāvokļa analīze un lēmuma pieņemšana

15. Piešķirot kredītu, kredīta devējs rīkojas godīgi, taisnīgi, pārredzami un profesionāli, ņemot vērā patērētāja tiesības, intereses un finanšu situāciju⁷. Īpaši rūpīgi maksātspējas izvērtēšanu un kredītu piešķiršanu veic patērētājiem ar zemiem ienākumiem un citiem viegli ievainojamiem patērētājiem (patērētāji, kuri sociāldemogrāfiskā raksturojuma, personiskās situācijas vai tirgus apstākļu dēļ, ir pakļauti augstākam negatīvu tirgus scenāriju riskam, kuriem ir grūtības informācijas iegūšanā vai uztverē, kā arī atbilstošu lēmumu pieņemšanā).

16. Kredīta devējs analizē iegūtos datus par patērētāja ienākumiem, izdevumiem (tai skaitā kredītsaistībām), un izvērtē patērētāja spēju atmaksāt kredītu, iespējamos riskus, kā arī to, vai attiecīgais kredīts patērētājam būtu piešķirams, tai skaitā ņemot vērā konkrētā kredīta veida piemērotību patērētāja finansiālajai situācijai. Datus par izmantoto informāciju un citiem apstākļiem, veikto analīzi, kā arī pieņemto lēmumu un tā pamatojumu dokumentē.

17. Izvērtējot patērētāja spēju atmaksāt kredītu, kura atmaksa nodrošināta ar nekustamā īpašuma hipotēku vai kura mērķis ir iegūt vai saglabāt tiesības uz nekustamo īpašumu (turpmāk – hipotekārie kredīti), kredīta devējs papildus ņem vērā arī citus faktorus, kas ir būtiski, lai pārliecinātos par patērētāja spēju izpildīt no kredīšanas līguma izrietošās saistības, tai skaitā informāciju, ko patērētājs sniedz kredīta starpniekam vai kredīta starpnieka pārstāvim kredīta pieteikuma procesā, kā arī galvinieka spēju izpildīt no galvojuma līguma izrietošās saistības.⁸

18. Ja, izvērtējot kredīta piešķiršanu, tiek ņemti vērā patērētāja kopējie mājsaimniecības ienākumi, kredīta devējam jāņem vērā mājsaimniecības kopējie izdevumi (tai skaitā mājsaimniecības kopējās kredītsaistības), atbilstoši šo vadlīniju 12.4.apkšpunktā noteiktajam.

19. Nekustamā īpašuma vai cita nodrošinājuma piederība nepierāda patērētāja spēju atmaksāt kredītu, ja patērētājam nav pietiekamu ienākumu, lai veiktu kredīta atmaksu saskaņā ar aizdevuma līgumā noteikto atmaksas grafiku. Patērētāja spējas atmaksāt kredītu izvērtējums (attiecībā uz hipotekāriem kredītiem) nedrīkst būt balstīts tikai uz nekustamā īpašuma vērtību, kas pārsniedz kredīta summu, vai pieņēmumu, ka nekustamā īpašuma vērtība pieaugs⁹.

20. Veicot patērētāja spējas atmaksāt kredītu izvērtējumu attiecībā uz hipotekāriem kredītiem, kur līguma mērķis ir veikt būvdarbus nekustamajā īpašumā, var ņemt vērā pieņēmumu, ka nekustamā īpašuma vērtība pieaugs.

⁷ PTAL 8.panta piecpadsmitā daļa

⁸ PTAL 8.¹panta devītā daļa

⁹ PTAL 8.¹panta divpadsmitā daļa;

21. Galvinieka spējas atmaksāt kredītu izvērtēšanai nav jābūt identiskai patērētāja maksātspējas vērtēšanai. Tai jābūt pietiekamai, ņemot vērā galvinieka potenciālās saistības.

22. Kredīta devējs nosaka pieļaujamo kredīta maksājumu apmēru mēnesī. DSTI (*debt service to income ratio*) tabulā dots ieteicamais pieļaujamā kredīta maksājuma apmēra aprēķins, nosakot maksimāli pieļaujamās robežas patērētāja ikmēneša kopējo kredītmaksājumu apmēra¹⁰ attiecībai pret viņa vidējiem neto ienākumiem mēnesī. Kredīta devējs pieļaujamā kredīta maksājuma apmēra noteikšanai var izmantot citus pamatotus aprēķinus vai risinājumus, kas nodrošina tādu kredītu izsniegšanu patērētājiem, kas neradītu atmaksas grūtības vai pārmērīgu parādu slogu, piemēram, ņemt vērā, vai kredīts tiek izsniegts energoefektīva mājokļa¹¹ iegādei, kas ļauj aizņēmējam mazināt regulāros izdevumus par mājokli salīdzinājumā ar energoneefektīva mājokļa iegādi.

23. Pēc patērētāja spējas atmaksāt kredītu izvērtēšanas, kredīta devējs nepieciešamības gadījumā sniedz papildus skaidrojumu (nesagatavojot īpašu dokumentu) patērētājam savlaicīgi pirms kredītēšanas līguma noslēgšanas, lai patērētājs varētu novērtēt piedāvātā kredītēšanas līguma piemērotību viņa vajadzībām un finansiālajai situācijai¹².

24. Kredīta devējs pieņem lēmumu par kredīta piešķiršanu, ievērojot šādus nosacījumus:

- 24.1. nepārsniegt maksimālo pieļaujamo kredīta maksājumu apmēru mēnesī, ņemot vērā gan patērētāja jau esošos kredīta maksājumus, kas kredīta devējam ir zināmi, gan jauno kredīta maksājumu, ja patērētājam tiks piešķirts prasītais kredīts;
- 24.2. patērētāja rīcībā pēc kredīta maksājumu segšanas paliek pietiekams līdzekļu apjoms, lai nerastos grūtības ikdienas vajadzību segšanai;
- 24.3. tiek pienācīgi ņemta vērā kredīta devēja rīcībā esošā informācija par patērētāja kredītvēsturi;
- 24.4. ienākumu paaugstināšanos nākotnē var ņemt vērā tad, ja tam ir atbilstoši dokumentāri pierādījumi;
- 24.5. ņem vērā iespējamās nākotnes notikumus, kuri var ietekmēt kredīta saistību izpildi, piemēram pensijas vecuma iestāšanos, darba zaudējumu;
- 24.6. kredītliniju līgumiem par pamatu patērētāja spējas atmaksāt kredītu izvērtējumam ņem kredīta devēja paredzēto, patērētāju visbiežāk izmantoto situāciju;
- 24.7. kredīta nodrošinājums vai galvinieks ir tikai kredītrisku mazinošs faktors un neaizstāj, kā arī nepapildina patērētāja spējas atmaksāt kredītu izvērtēšanu;

¹⁰ iekļauj kredītu, kuram patērētājs ir pieteicies, kā arī pārējos esošos kredītus, tai skaitā piešķirtos un vēl neizmantotos kredītus, tostarp pārsnieguma kredītus, bet atskaitot kredītmaksājumus par parādsaistībām, kuras tiktu dzēstas plānotā kredīta piešķiršanas rezultātā;

¹¹ Par energoefektīvu mājokli ir uzskatāms tāds īpašums, kurš atrodas ēkā ar ēkas energoefektivitātes klasi A+, A, B vai C saskaņā ar Ēku energoefektivitātes likuma un Ministru kabineta noteikumu Nr. 222 "Ēku energoefektivitātes aprēķina metodes un ēku energosertifikācijas noteikumi" novērtēšanas kārtību.

¹² Eiropas Savienības tiesas 2014.gada 18.decembra spriedums lietā Nr.449/13 rezolutīvās daļas 3.punkts

24.8. nepiešķir kredītu patērētājam, ja rodas aizdomas vai vajadzēja rasties aizdomām, ka patērētājs nav sniedzis patiesu informāciju kredīta pieteikumā.

25. Kredīta devējs nosaka izsniegto kredītu uzraudzības kārtību¹³, nodrošinot savlaicīgu kredītu maksājumu kavējumu, īstermiņa kredītu pagarinājumu un to cēloņu identificēšanu, kā arī problēmu gadījumā godīgu un taisnīgu risinājumu piedāvāšanu patērētājiem, ņemot vērā patērētāju tiesības un intereses.

26. Kredītlīniju līgumiem vai citiem ilgtermiņa vai beztermiņa kredīta līgumiem, saskaņā ar kuriem patērētājs var izmantot piešķirto kredītlimitu visā līguma darbības laikā, īpaši līgumiem, kuru ietvaros patērētājs var vairākkārtīgi izņemt un atdot naudas līdzekļus pilnā vai daļējā apmērā piešķirtā kredītlimita ietvaros, kredīta devējs nodrošina regulāru patērētāja maksāspējas uzraudzību, nepieciešamības gadījumā veicot atkārtotu patērētāja maksāspējas pārbaudi.

DSTI tabula

Ieteicamais maksimāli pieļaujamā kredīta maksājumu apmēra aprēķins patērētājam

Neto ienākumu apmērs ¹⁴ pret valstī noteikto minimālās bruto algas apmēru ¹⁵	Maksimāli pieļaujamais kredītmaksājumu apmērs pret neto ienākumu apmēru (DSTI)		Papildus nosacījumi
<= 0,7	10%		
> 0,7 <= 1	20%		
> 1 < 1,8	30% *	40% **	* Aizņēmēja rīcībā ik mēnesi jāpaliek ne mazāk kā 80% no valstī noteiktās min. algas. ** Aizņēmēja rīcībā papildus rezervei* jānodrošina rezerve arī par katru bērnu: 30% no minimālās bruto algas.
>=1,8 <=2,5	35% *		
> 2,5	40 % ***		

*** Pārlicināties par patērētāja maksāspēju ārpus Vadlīniju DSTI tabulā noteiktajiem limitiem (t.sk. izmantojot citu vērtēšanas metodoloģiju) var, **izvērtējot patērētāja individuālos regulāro izdevumu paradumus un apmērus (piemēram, vērtējot bankas konta izdruku)**, tai skaitā, noskaidrojot **apgādājamo skaitu**, iespējamās īres

¹³ 2011.gada 29.marta Ministru kabineta noteikumi Nr.245 "Noteikumi par speciālo atļauju (licenci) patērētāju kredītēšanas pakalpojumu sniegšanai" 8.3.punkts.

¹⁴ Patērētāja neto ienākumus var noteikt aptuveni, atskaitot no bruto ienākumu summas 30%.

¹⁵ Piemērs neto ienākumu amplitūdām atbilstoši 2024.gada min. algai: <= 0,7 (līdz 490 EUR); > 0,7 <= 1 (no 491 līdz 700 EUR); > 1 < 1,8 (no 701 EUR līdz 1259 EUR); >=1,8 <=2,5 (no 1260 EUR līdz 1750 EUR); > 2,5 (no 1751 EUR).

maksājumus, kā arī kredīta mājokļa iegādei izsniegšanas gadījumā – ņemot vērā, vai kredīts tiek izsniegts energoefektīva mājokļa iegādei, kas ļauj mazināt regulāros izdevumus par mājokli salīdzinājumā ar energoneefektīvu mājokli. Izvērtējumā var izmantot Centrālās statistikas pārvaldes publicētos datus par vidējiem patēriņa izdevumu apmēriem attiecīgajā izmaksu kategorijā [Mājsaimniecību izdevumi un patēriņš | Oficiālās statistikas portāls](#). Savukārt aktuālā informācija no Būvniecības valsts kontroles biroja par ēku energoefektivitātes klasēm pieejama atvērto datu portālā https://data.gov.lv/dati/eng/dataset/bis_vgdi8jmgg-bneuijz7wiwq.

- Var izmantot arī pakāpenisku DSTI pieauguma metodi ienākumu amplitūdā no 1 līdz 2,5 min algām, pakāpeniski palielinot pieļaujamo DSTI no 30% līdz 40% proporcionāli ienākumu pieaugumam, nepārsniedzot DSTI tabulā norādītos robežpunktus¹⁶, kā arī ievērojot DSTI tabulā ietvertu papildus nosacījumu par aizņēmēja minimālās rezerves nodrošināšanu 80% apmērā no minimālās algas¹⁷.
- Ja aizņēmēja neto ienākumi vismaz 2,5 reizes pārsniedz valstī noteikto minimālās bruto algas apmēru un no pieejamās informācijas par patērētāja finansiālo stāvokli izriet***, ka viņš var atļauties kredītmaksājumus, kas pārsniedz 40% no viņa ikmēneša ienākumu apmēra, piemēram, gadījumos, kad patērētājs ņem kredītu, lai iegādātos energoefektīvu mājokli, kas ļauj mazināt regulāros izdevumus par mājokli salīdzinājumā ar energoneefektīvu mājokli, DSTI pieļaujams arī augstāks par 40%.

Piemērs patērētāja maksātspējas izvērtējumam pa soliem:

Kredīta devējs 2021.gada jūlijā izmanto VSAA izziņā sniegto informāciju, no kuras izriet, ka janvārī patērētāja bruto alga bijusi 805,00 EUR, februārī 815,00 EUR, martā 825,00 EUR, aprīlī 830,00 EUR, maijā 840,00 EUR, jūnijā 845,00 EUR. 2021.gadā valstī oficiāli noteiktā minimālā darba alga (bruto) bija 500,00 EUR. Bērnu skaits netiek noskaidrots.

1.solis - aprēķina patērētāja vidējo bruto darba algu par iesniegto periodu:

$(805,00 + 815,00 + 825,00 + 830,00 + 840,00 + 845,00) / 6 = 826,67 \text{ EUR};$

2.solis – nosaka aptuveno neto ienākumu apmēru:

$826,67 \text{ EUR} - 30\% = 578,67 \text{ EUR};$

3.solis – nosaka neto ienākumu apmēra attiecību pret valstī noteikto (bruto) minimālās algas apmēru:

$578,67 \text{ EUR} / 500,00 \text{ EUR} = 1,16;$

4.solis – no Vadlīniju DSTI tabulas nolasa pieļaujamo kredītmaksājumu / neto ienākumu attiecību pieļaujamo robežu (DSTI):

1,16 ir koeficients trešās grupas robežās (lielāks par 1, bet mazāks vai vienāds ar 2,5), līdz ar to maksimāli pieļaujamais DSTI ir 30%;

5.solis – aprēķina maksimāli pieļaujamo kopējo ikmēneša kredītmaksājumu apmēru:

$(\text{Patērētāja neto ienākumi}) 578,67 \text{ EUR} \times 30\% = \underline{173,60 \text{ EUR}};$

¹⁶ 2024.gadā DSTI 35% sasniedzot ne ātrāk kā pie 1,8 min algām jeb neto 1259 EUR un 40% pēc 2,5 min algām jeb no 1751 EUR.

¹⁷ Ņemot vērā 2024.gada valstī noteikto minimālās algas apmēru (700 EUR) un papildnosacījumu par rezerves nodrošināšanu 80% apmērā no minimālās algas (560 EUR), faktiskais 30% DSTI kāpums 2024.gadā sākas no neto ienākumiem 800 EUR.

6.solis – aprēķina maksimāli pieļaujamo ikmēneša kredītmaksājumu limitu, vadoties arī no papildus nosacījuma (patērētāja rīcībā paliek ne mazāk kā 80% no valstī noteiktās (bruto) minimālās algas:

(Patērētāja neto ienākumi) 578,67 EUR – $(500,00 \text{ EUR} \times 80\%) = \underline{178,67 \text{ EUR}}$;

7.solis – kredītriska samazināšanai jāizvēlas mazākais no lielumiem;

8.solis – no iegūtā skaitļa atņem aizņēmēja esošās ikmēneša saistības, ja tādas ir un tās netiek refinansētas (maksimāli pieļaujamais ikmēneša maksājumu limits ietver sevī no jauna piešķiramā kredīta ikmēneša maksājuma lielumu un uz doto brīdi jau esošos aizņēmēja ikmēneša kredītmaksājumus).

Piemērs DSTI tabulas principiem:

- 1) Aizņēmēja neto ienākumi: 900 EUR
Bērnu skaits netiek noskaidrots
Maksimāli pieļaujamais ikmēneša kopējo kredītmaksājumu apmērs:
30% no 900 EUR jeb **270 EUR**
Patērētāja rīcībā paliks 630 EUR ($900 - 270 = 630$), kas atbilst papildnosacījumam (≥ 560 EUR)
- 2) Aizņēmēja neto ienākumi: 900 EUR
Norādītais bērnu/apgādājamo skaits: 0
Maksimāli pieļaujamais ikmēneša kopējo kredītmaksājumu apmērs:
40% no 900 EUR jeb 360 EUR
Patērētāja rīcībā paliks 540 EUR ($900 - 360 = 540$), kas neatbilst papildnosacījumam (≥ 560 EUR), tādējādi maksimāli pieļaujamais kredītmaksājumu apmērs jāsamazina līdz **340 EUR** (DSTI 37,7%).
- 3) Aizņēmēja neto ienākumi: 1300 EUR
Norādītais apgādājamo skaits: 1
Patērētāja rīcībā jāpaliek vismaz: 560 EUR + 210 EUR = 770 EUR
DSTI 40% no 1300 EUR = **520 EUR** – maksimāli pieļaujamais kopējo kredītsaistību apmērs mēnesī
 $1300 \text{ EUR} - 520 \text{ EUR} = 780 \text{ EUR}$, kas atbilst papildnosacījumam (≥ 770 EUR)
- 4) Aizņēmēja neto ienākumi: 1300 EUR
Norādītais apgādājamo skaits: 2
Patērētāja rīcībā jāpaliek vismaz: 560 EUR + 2 x 210 EUR = 980 EUR
 $1300 \text{ EUR} - 980 \text{ EUR} = 320 \text{ EUR}$
320 EUR – maksimāli pieļaujamais kopējo kredītsaistību apmērs mēnesī (DSTI 24,6%)

- 5) Aizņēmēja neto ienākumi: 730 EUR
Bērnu skaits netiek noskaidrots
Patērētāja rīcībā jāpaliek 560 EUR, līdz ar to maksimāli pieļaujamo kopējo kredītsaistību apmērs:
 $730 \text{ EUR} - 560 \text{ EUR} = \mathbf{170 \text{ EUR}}$ (DSTI 23,29%)

Mājsaimniecības maksāspējas izvērtējums¹⁸:

DSTI robežas noteikšana – summējot abu pelnošo mājsaimniecības locekļu (solidāro aizņēmēju) ienākumus un dalot tos ar 2, obligāti ņemot vērā apgādājamo skaitu.

Mājsaimniecības rīcībā ik mēnesi pēc visu kredītmaksājumu segšanas jāpaliek:

- katram aizņēmējam (solidārajam vai līdzzaizņēmējam) 80% no minimālās bruto algas.
- par mājsaimniecībā apgādībā esošu personu (bērnu) vismaz 40% - 80% ¹⁹ no valstī noteiktās minimālās bruto algas.

Piemērs mājsaimniecības maksāspējas analīzei:

Abu vecāku kopējie ienākumi sastāda 3000 EUR mēnesī (1800 EUR +1200 EUR)

Apgādājamo skaits: 2

DSTI robežu nosaka $3000 \text{ EUR} / 2 = 1500 \text{ EUR}$, kas saskaņā ar DSTI tabulu atbilst 35%-40% DSTI robežai.

35% - 40% no 3000 EUR = 1050 līdz 1200,00 EUR

Papildus nosaka maksimālo kopējo kredītmaksājumu apmēru mēnesī, ņemot vērā minimālo rezerves nepieciešamību uz katru aizņēmēju un katru apgādājamo, kas pēc individuālā mājsaimniecības izvērtējuma par vienu apgādājamo sastāda 420 EUR (jeb 60% no valstī noteiktās minimālās algas), tādejādi:

$3000 \text{ EUR} - (2 \times 560 \text{ EUR} + 2 \times 420 \text{ EUR}) = 3000 \text{ EUR} - 1960 \text{ EUR} = 1040 \text{ EUR}$

No augstākminētā izriet, ka ģimenes maksimāli pieļaujamais kopējo kredītmaksājumu apmērs mēnesī sastāda **1040 EUR** (DSTI 34,6%).

¹⁸ Gadījumos, kad kredītēšanas līgums tiek slēgts starp kredītdevēju un diviem aizņēmējiem (līdzzaizņēmējiem/solidārajiem aizņēmējiem), kas ir vienas mājsaimniecības locekļi.

¹⁹ Minimālais apmērs atkarīgs no katras mājsaimniecības individuālā vērtējuma – bērnu skaits, dzīvesvieta/reģions, finansiālais stāvoklis u.tml. Papildus var izmantot Centrālās statistikas pārvaldes publicētos datus par vidējiem patēriņa izdevumiem uz katru ģimenes locekli un [Noteikumi par minimālo uzturlīdzekļu apmēru bērnam \(likumi.lv\)](#), kas nosaka, ka **KATRAM** vecākam ir pienākums atvēlēt vismaz 25%-30% no min algas bērna uzturam, tādejādi abiem vecākiem jeb uz mājsaimniecību tie ir 50%-60% **par katru bērnu**.